

DOI: 10.59610/bbu1.2023.30-37

*Hüseynov İlqar Həsərət oğlu,
kulturologiya elmləri doktoru, professor,
Bakı Biznes Universiteti,
E-mail: ilqar.huseynov.65@inbox.ru
©Hüseynov İ.H., 2023*

UOT – 316.7

AZƏRBAYCANDA MULTİKULTURALİZM SİYASƏTİNİN HEYDƏR ƏLİYEV MƏRHƏLƏSİ

X Ü L A S Ə

Multikulturalizm, ilk növbədə, milli mədəniyyətlərin qarşılıqlı əlaqəsi və zənginləşməsi, mənəvi dəyərlərin, normaların tanınması ilə bağlıdır. Ulu Öndər Heydər Əliyev hakimiyyətdə olduğu dövrdə dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayaraq bütün insanlara tolerant münasibət bəsləmiş, bu münasibət dövlətimizin və Azərbaycançılıq fəlsəfəsinin təməl ünsürlərindən biri olmuşdur. Ölkəmizdə multikulturalizmin çiçəklənməsi birbaşa olaraq Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə əlaqədardır. Ulu Öndər inanırdı ki, irqi, dini, milliyyəti, maddi sərvəti heç bir halda bir insanın digərindən üstünlüyünə səbəb ola bilməz.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafına xüsusi diqqət yetirirdi, bu inkişaf nəticəsində mədəniyyətimizin müasir mərhələsində “Azərbaycan multikulturalizmi” modeli formalaşdı. “Azərbaycan multikulturalizmi” modelindən artıq xarici ölkələrdə də fəal şəkildə istifadə olunur. Bu model müxtəlif etnik-mədəni ənənələri - məişət, dini, etik və estetik və s. birləşdirən milli dəyərlər sistemi ilə xarakterizə olunur. Hazırda “Azərbaycan multikulturalizmi” modeli regionda sabitliyin və sülhün qorunması, qlobal miqyasda onunla bağlı münaqişələrin aradan qaldırılması üçün effektiv vasitəyə çevrilib. “Azərbaycan multikulturalizmi” modelinin formalaşmasında və inkişafında Ulu Öndər əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir. Heydər Əliyev sovet hakimiyyəti illərində də yüksək vəzifələrdə çalışarkən millətə və dininə bağlılığını qoruyub saxlamış, multikultural dəyərlərə böyük önəm vermişdir

Açar sözlər: mədəniyyət, multikulturalizm siyasəti, Azərbaycanda multikulturalizm, tolerantlıq ideyası.

G İ R İ Ş

Multikulturalizmlə bağlı müzakirənin ən çətin məqamlarını başa düşmək üçün konsepsiyanın mahiyyətini dərk etmək lazımdır. Multikulturalizm ayrı-ayrı ölkələrdə, ümumiyyətlə, bütün dünyada mədəni fərqliliklərin inkişafına və qorunub saxlanmasına yönəlmiş siyasətdir. Multikulturalizm siyasi liberalizmdən fərqli olaraq, etnik və mədəni qrupların kimliyini qoruyub saxlamaq üçün milli azlıqların hüquqlarını tanıyır. Multikulturalizmi bütün mədəniyyətlə

AUDIT 2023, 1 (39), səh. 30-37.
AUDIT 2023, 1 (39), pp. 30-37.
АУДИТ 2023, 1(39), стр. 30-37.

yətlərin bir yerdə birləşməsinə nəzərdə tutan “əritmə *qazanı*” konsepsiyası ilə qarışdırmaq olmaz [8, s. 47]. Milli azlıqların hüquqları etnik və mədəni qruplara öz milli kimliklərini öyrənmək və qoruyub saxlamaq imkanı verməkdən ibarətdir.

Multikulturalizmin əsas elementi tolerantlıqdır, onun məqsədi mədəniyyətlərin dinc, yanaşı yaşamasıdır. Multikulturalizm və tolerantlıq ideyaları ölkəmizdə tarixən mövcud olmuşdur. Azərbaycan multikulturalizmi müvafiq geosiyasi məkanda yaşayan insanların Azərbaycan və digər mədəniyyətlərinin paralel şəkildə birgə yaşayışını nəzərdə tutur. “Çoxkonfessiyalı və çoxmillətli Azərbaycan bu gün beynəlxalq aləmə inteqrasiya edir, mədəniyyətlərarası və dinlərarası dialoqa böyük önəm verir. Multikulturalizm Azərbaycanda dövlət siyasətinin ən mühüm istiqamətlərindən biridir [7].

Ölkəmizdə multikulturalizmin çiçəklənməsi birbaşa olaraq Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə əlaqədardır. Ümummilli Lider Heydər Əliyev ölkə həyatında siyasi stabilliyin təmin olunmasını onda və eləcə də onunla qonşuluqda yaşayan xalqların dostluğunun və əməkdaşlığının hansı səviyyədə olmasında görürdü [6, səh.50]. Heydər Əliyev otuz ilə yaxın Azərbaycanın siyasi və iqtisadi həyatında mühüm rol oynamışdır. 1993-cü ildə Azərbaycanda prezident seçkiləri keçirildi və bu seçkilərdə Heydər Əliyev 98,8 faiz səsə qalib gəldi. Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi zamanı ölkədə siyasi vəziyyət gərgin olaraq qalırdı. Heydər Əliyev ikinci dəfə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra qısa müddət ərzində ölkəmizdə siyasi sabitlik bərqərar oldu.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafına xüsusi diqqət yetirirdi, bu inkişaf nəticəsində mədəniyyətimizin müasir mərhələsində “Azərbaycan multikulturalizmi” modeli formalaşdı. “Azərbaycan multikulturalizmi” modeli artıq xarici ölkələrdə də fəal şəkildə istifadə olunur. Bu model müxtəlif etnik-mədəni ənənələri - məişət, dini, etik estetik və s. birləşdirən milli dəyərlər sistemi ilə xarakterizə olunur. Hazırda “Azərbaycan multikulturalizmi” modeli regionda sabitliyin və sülhün qorunması, qlobal miqyasda onunla bağlı münaqişələrin aradan qaldırılması üçün effektiv vasitəyə çevrilib. Bu modeldən Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq münasibətlər sahəsində tərəfdaşları ilə siyasi, ideoloji və sosial-mədəni qarşılıqlı fəaliyyətinin əsası kimi fəal istifadə edilməsi milli mədəniyyətimizin xaricdə təbliğinin konkret formalarının daha dərinəndən araşdırılmasını tələb edirdi. Bu baxımdan xarici mədəniyyət siyasəti “yumşaq güc”ün (ing. soft power) köməyi ilə mədəni irs obyektləri, mədəniyyət, idman, turizm və təhsilin kütləvi sahələri vasitəsilə milli maraqların təşviqi fenomeni kimi gündəmə gəlib [10].

Heydər Əliyev sovet hakimiyyəti illərində də yüksək vəzifələrdə çalışarkən millətində və dininə bağlılığını qoruyub saxlamış, multikultural dəyərlərə böyük önəm vermişdir. “Milli-mənəvi dəyərlərimizin, mədəniyyətimizin yüksək dəyərləndirilməsində bir çox tarixi şəxsiyyətlərin böyük rolu olmuşdur. Onlardan biri də müasirimiz olmuş Ulu Öndər Heydər Əliyevdir” [4, səh.6]. Ulu Öndər inanırdı ki, irqi, dini, milliyyəti, maddi sərvəti heç bir halda bir insanın digərindən üstünlüyünə səbəb ola bilməz.

Heydər Əliyevin Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində, sonra isə Azərbaycan Kommunist

AUDIT 2023, 1 (39), səh. 30-37.

AUDIT 2023, 1 (39), pp. 30-37.

АУДИТ 2023, 1(39), стр. 30-37.

Partiyası mərkəzi komitəsinin birinci zabiti vəzifəsinə irəli sürülməsi təkcə respublikanın dini həyatı ilə bağlı xüsusi xidmət orqanlarının təşkilinə deyil, həm də ölkə dindarlarının əsassız təqib və təzyiqlərdən xilas olmasına xidmət etmişdir. O, Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinə rəhbərlik etdiyi dövrdə və Azərbaycan SSR-in rəhbəri kimi səmimi dindarlara və xüsusən də din xadimlərinə hörmətlə yanaşır, onların mühafizəsi və qorunmasına mühüm diqqət yetirirdi. “Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrlərdə həmişə xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasına, milli mədəniyyətimizin inkişafına, xalqın adət-ənənələrinin zənginləşdirilməsinə çalışmışdır. Eyni zamanda, Ulu Öndər gənclərimizi xalqımızın milli-mənəvi dəyərləri, milli əxlaq prinsipləri əsasında tərbiyə etməyi tövsiyə edirdi” [2, səh.34].

Qədim dövrlərdən etibarən şamanizm, atəşpərəstlik, zərdüştilik-məzdəkilik Azərbaycan xalqı ilə sıx bağlı olmuşdur. Orta əsrlərdən etibarən yəhudilik, xristianlıq və islam dini isə Azərbaycanda qədim zamanlardan geniş şəkildə təmsil olunmuşdur. Tarixən fərqli mədəniyyətlərin qovşağında yerləşən Azərbaycan yüksək tolerantlıq mədəniyyətilə hər zaman dünyanın diqqətini özünə cəlb etmişdir [5, səh. 305]. Azərbaycanda əsrlər boyu davam etdirilən tolerantlıq, digər dinlərə qarşı dözümlülük ənənəsi Azərbaycan xalqının mühüm milli-mənəvi, mənəvi-əxlaqi dəyərlərindən birinə çevrilmişdir. Bu humanist ənənənin hüquqi cəhətdən möhkəmləndirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası vətəndaşının hüquq və azadlıqları ilə bağlı respublika qanunvericiliyi YUNESKO-nun “Tolerantlıq Prinsipləri haqqında Bəyannamə”sinin qəbul edilmiş müddəalarına uyğunlaşdırılıb [9].

1998-ci ildə Heydər Əliyev “İslam sivilizasiyası Qafqazda” adlı beynəlxalq simpoziumdakı çıxışında İslam dininin Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin əsası kimi rolunu, onun digər xalqlara qarşı dözümlülüyünü vurğulamışdır. “Biz azərbaycanlılar islam dini ilə fəxr edərək, eyni zamanda heç vaxt başqa dinlərə qarşı mənfi münasibət göstərməmişik, düşmənçilik etməmişik, ədavət aparmamışıq və heç bir başqa xalqı da öz dinimizə itaət etməyə məcbur etməmişik” [3]. Tolerantlıq, başqa dinlərin nümayəndələri ilə sülh şəraitində yaşamaq bacarığı təkcə Azərbaycan xalqının deyil, türk xalqlarının mentalitetinin mühüm xüsusiyyətlərindən biridir.

Müasir dövrdə türk-islam dövlətlərində dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün vətəndaşlar bərabər konstitusiya hüquq və azadlıqlarına malikdirlər. Azərbaycan Respublikasında müsəlmanlarla yanaşı, xristianlar və yəhudilər də qardaşlıq və əmin-amanlıq mühitində yaşayır. Heydər Əliyev 1999-cu il noyabrın 16-da ölkədə rəsmi fəaliyyət göstərən bütün dini konfessiyaların rəhbərləri ilə görüşdə Azərbaycan Respublikasının qeyri-müsəlman əhalisinin və digər dinlərin nümayəndələrinin Azərbaycanda tolerantlıq mühitinin yaradılmasına verdiyi töhfəni layiqincə qiymətləndirdi. Ulu Öndər burada Azərbaycan Respublikasında təkcə müxtəlif dinlərin, etnik qrupların və millətlərin nümayəndələri arasında münasibətlərdə deyil, həm də Azərbaycan Respublikasında əldə olunan tolerantlıq mühitindən danışıb [11]. Ölkəmizdə multikultural və tolerant mühitin yaranması azərbaycanlıların, rusların, ukraynalıların, yəhudilərin, eləcə də digər millətlərin, o cümlədən bizim dini konfessiyaların nümayəndələrinin

AUDIT 2023, 1 (39), səh. 30-37.
AUDIT 2023, 1 (39), pp. 30-37.
АУДИТ 2023, 1(39), стр. 30-37.

birgə söyləri ilə əldə olunub.

Azərbaycan Respublikasında dindarların mənəvi ehtiyaclarının ödənilməsi üçün əlverişli şərait yaradılmışdır. 2003-cü il aprelin 10-da Alban-Udi Xristian İcması Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsində qeydiyyatdan keçib. İcmanın qeydiyyata alınması dövlət tərəfindən tanınması və Alban Apostol Kilsəsinin dirçəldilməsi istiqamətində mühüm addım idi. Azərbaycan dövlətinin köməyi və Norveç humanitar təşkilatının maliyyə dəstəyi ilə Kiş kəndində yerləşən Müqəddəs Yeliseyev Apostol kilsəsi bərpa edilib. 2003-cü il martın 9-da Bakıda Avropanın ən böyük sinaqoqunun təntənəli açılış mərasimi keçirildi. Azərbaycan Respublikasında islam, xristian və digər dini təhsil müəssisələri fəaliyyət göstərir. O cümlədən, Bakı Dövlət Universitetində ibri dili otağı və 2003-cü ildə isə Bakıda ilk yəhudi məktəbi təsis edilmişdir. Heydər Əliyev respublikada fəaliyyət göstərən dini-mədəni icmalara daim diqqət yetirir, onların problem və ehtiyacları ilə maraqlanmış, dinlərin və dini konfessiyaların nümayəndələri ilə mütəmadi olaraq görüşmüş, respublika Konstitusiyası çərçivəsində dini qurumlara köməklik etmişdir.

Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə 1995-ci ildə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 7-ci maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikası demokratik, hüquqi, dünyəvi, unitar dövlətdir. Konstitusiyamızın 48-ci maddəsinə görə, hər bir vətəndaşın vicdan azadlığından, dinə münasibətinin müstəqilliyindən istifadə etmək, dini baxışlarını sərbəst ifadə etmək və yaymaq, dini ayinləri yerinə yetirmək hüququ vardır. Ölkənin insan hüquq və azadlıqları, o cümlədən vicdan və dini etiqad azadlığı ilə bağlı qanunvericiliyi bu sahədə beynəlxalq hüquq normalarına uyğunlaşdırılıb. Azərbaycan Respublikasında heç bir dinə rəsmi dövlət imtiyazı verilmir. Bu o, deməkdir ki, heç bir din dövlət tərəfindən məcburi olaraq təyin olunmur, bütün dinlər və dünyagörüşlər qanun qarşısında bərabərdir. Konstitusiyanın 18-ci maddəsi dövlətlə dini qurumlar arasında münasibətlərin əsaslarını müəyyən edir. Dövlət qeydiyatına alınmayan dini təşkilatların, insan ləyaqətini alçaldan və insanpərvərlik prinsiplərinə zidd olan dinlərin təbliğatının aparılması ölkəmizdə qadağandır [1].

Ümummillil liderin hakimiyyəti dövründə dinlərarası əməkdaşlıq və tolerantlıq məsələlərinə də yer ayrılıb: burada dinlərarası nifrət təbliğatı qadağan edilib, respublikanın şəhər və rayonlarında dinc insanlar üçün vicdan azadlığının dəyərinin təbliğinə yönəlmiş mütəmadi maarifləndirici tədbirlər keçirilmişdir. Mütəmadi olaraq müxtəlif dinlərin nümayəndələrinin birgə yaşaması, mədəniyyətlərarası dialoqun və dinlərarası əməkdaşlığın gücləndirilməsi mövzusunda beynəlxalq tədbirlər təşkil edilmişdir. Ulu Öndər bu aspektdə hazırlanan tədbirlərdə yaxından iştirak edirdi. Heydər Əliyev dinlə siyasətin əlaqəsi, dinlə siyasətin müstəqil və ya paralel mövcudluğu məsələsi ilə də maraqlanırdı. Heydər Əliyevin fikrincə, din cəmiyyətin mənəvi dəyərlər sisteminin əsası olmaqla insanı səbr, dözümlü, humanizm, xeyirxahlıq, insanpərvərlik, dostluq, həqiqət, böyüklərə hörmət, qayğıkeşlik kimi dəyərlərə yiyələnməyə çağırır.

Azərbaycanda İslam və digər dinlərin (xristian, yəhudi və s.) məbədlərinin tikilməsində, bərpasında və qorunub saxlanılmasında Heydər Əliyevin müstəsna rolu olmuşdur. Bunlar Azərbaycan Respublikasının tarixini və xalqının milli-mənəvi ənənələrini əks etdirən məs-

AUDIT 2023, 1 (39), səh. 30-37.
AUDIT 2023, 1 (39), pp. 30-37.
АУДИТ 2023, 1(39), стр. 30-37.

cidlər, kilsələr, məbədlər, sinaqoqlar, müqəddəs yerlər, abidələr, ocaqlar - ziyarət obyektləri idi. Bu binalar dini-mənəvi ehtiyacları və ibadət imkanlarını təmin etməklə yanaşı, dünya məmarlığında çox vaxt analoqu olmayan memarlıq xüsusiyyətləri ilə Bakının milli və beynəlxalq simasına xüsusi yaraşlıq verir. Heydər Əliyevin göstərişi ilə 1994-cü ildə Bibiheybət ziyarətgahı bərpa edildi və eyni zamanda ziyarətgahın yanında məscid inşa edildi.

2001-ci ilin mayında Azərbaycana gələn Moskva və Bütün Rusiyanın Patriarxı II Aleksis məbədə Azərbaycan Respublikasında baş kafedral kilsə statusu verdi. Ölkə Prezidenti kilsənin açılış mərasimində də iştirak edib, məbədin bərpa olunaraq dindarların istifadəsinə verilməsi faktını yüksək qiymətləndirib.

Dövlət başçısı xaricdə fəaliyyət göstərən beynəlxalq dini strukturlarla əlaqələrin qurulmasına və əməkdaşlığın genişləndirilməsinə, dünyanın tanınmış din adamları ilə görüşlərə də mühüm önəm verirdi. Xüsusən də Heydər Əliyev İslam ölkələri arasında birliyin, həmrəyliyin, qarşılıqlı yardımın yaradılması və möhkəmləndirilməsinin qayğısına qalıb. İslam dəyərlərinə böyük hörmət edən Heydər Əliyev 13 iyul 1994-cü ildə Səudiyyə Ərəbistanına səfər edərək, Həcc ziyarətində olub.

2002-ci ildə Bakıda “Demokratik cəmiyyətdə din və imanın rolu: terrorizm və ekstremizmə qarşı mübarizə yollarının axtarışı” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirildi. Bu konfransda iştirak edən Heydər Əliyev nitqində qeyd etmişdir ki: “İnsanın daxili dünyası, onun dünyagörüşü, onun təhsili, elmi, mədəniyyəti, onun varlığını və daxili aləmini müəyyən edən bir çox amillər, o cümlədən onun hüquqları cəmiyyət tərəfindən daim qorunmalıdır” [12].

Multikulturalizm cəmiyyətlərdə müxtəlifliyin olduğunu təbii qəbul edir. Din cəmiyyətin simasını, ondakı əxlaqi vəziyyəti müəyyən edən ünsürlərdən biridir. Sosioloji tədqiqatlar göstərir ki, bəşəriyyətin əksəriyyəti dini, mədəni və sosial həyatın əvəzsiz elementi hesab edir. Məhz buna görə də din beynəlxalq münasibətlərdə ən təsirli vasitə və mövzulardan biridir. Dini məsələlərdə qarşılıqlı anlaşma və birlik, hətta bu baxımdan sadə dözümlülük başqa məsələlərdə də tez bir zamanda razılığa gəlməyə imkan verir. Bir və ya müxtəlif dinlərin nümayəndələrinin dünyagörüşü və dəyər birliyi onlara ən müxtəlif problemlərə tez bir zamanda ümumi yanaşma tapmağa imkan verir. Heydər Əliyev beynəlxalq fəaliyyətində həmişə bu halları nəzərə alırdı.

2002-ci il mayın 22-də Vatikanın Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini tanımasının 10 illiyi ərəfəsində Roma Papası II İohann Pavel Bakıya rəsmi səfərə gəlmişdir. Heydər Əliyev Papa II İohann Pavellə səmimi görüşü Azərbaycanda hökm sürən nümunəvi tolerantlıq mühitinə, Şərqlə Qərb, İslam və xristianlıq arasında körpü rolu oynamasına bariz nümunədir.

Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan Respublikasının rəhbəri olduqdan sonra onu dünyəvi dövlət elan etdi. Fakt budur ki, Prezident “dünyəvilik” anlayışını dərinindən dərk edirdi. Dünyəvi dövlət istər islam, istər xristian, istər yəhudi, istər buddist, istərsə də başqa bir inancın mövcudluğunun vacibliyini inkar etmir, dünyəvi dövlət dinə hörmətlə yanaşır.

Heydər Əliyev gənclərin düzgün dini təhsilinə xüsusi diqqət yetirirdi. Heydər Əliyev dinin cəmiyyətin həyatından kənar qalmadığı, lakin dövlətin və dinin bir-birinin işinə hüquqi aspektdə qarışmadığı, qanunauyğunluq və hörmət çərçivəsində qarşılıqlı fəaliyyət göstərdiyi, bir-birini dəstəklədiyini dünyəvilik konsepsiyasını müdafiə etmişdir.

Y E K U N

Ölkəmizdə multikulturalizm gənc nəslin təlim-tərbiyəsi üçün səmərəli vasitələrdən biri hesab olunur. Millətin formalaşmasında müstəsna və fundamental əhəmiyyət kəsb edən milli kimlik yeni müstəqil dövlət quruculuğunda mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Multikulturalizm, ilk növbədə, milli mədəniyyətlərin qarşılıqlı əlaqəsi və zənginləşməsi, mənəvi dəyərlərin, normaların tanınması ilə bağlıdır. Ulu Öndər Heydər Əliyev hakimiyyətdə olduğu dövrdə dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayaraq, bütün insanlara tolerant münasibət bəsləmiş, bu münasibət dövlətimizin və Azərbaycançılıq fəlsəfəsinin təməl ünsürlərindən biri olmuşdur.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, Biznes xəbərləri, 2012.
2. Əsədli M. Kulturoloji irsin mühafizəsi probleminə dair // “Qloballaşma şəraitində kulturoloji innovasiyalar və sosial-mədəni inkişaf” - Beynəlxalq konfransın materialları. Bakı, 2012.
3. “İslam sivilizasiyası Qafqazda” mövzusunda beynəlxalq simpoziumda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi - 9 dekabr 1998-ci il. “Azərbaycan” qəzeti, 10 dekabr 1998-ci il.
4. Hüseynov İ.H. Heydər Əliyev və Azərbaycan mədəniyyəti // Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Elmi Əsərləri. №12, Bakı, 2011
5. Sultanov O. Azərbaycanda multikulturalizm və tolerantlıq həyat tərzi kimi // Türksoylu xalqların musiqi mədəniyyətinin tədqiqi problemləri. XVI Beynəlxalq elmi – praktiki konfransın materialları. Bakı: ADMİU-nun mətbəəsi, 2017
6. Tağıyev Ə. Milli kimlik və multikultural proseslər. Bakı, “Gənclik”, 2017, 204 s.
7. Ахундова С.: “Иностранные студенты знакомятся с культурой, историей, литературой, традициями и обычаями азербайджанцев...” / Эхо.- 2015.- 30 марта.- с.-3
8. Куропятник А.И. Мультикультурализм: проблемы социальной стабильности полиэтнических обществ. СПб.: Изд-во СПбГУ, 2000. 207 с.
9. Declaration of Principles on Tolerance Proclaimed and signed by the Member States of UNESCO on 16 November 1995. <https://www.oas.org/dil/1995%20Declaration%20of%20Principles%20on%20Tolerance%20UNESCO.pdf>
10. Nye, Joseph. “China's Soft Power Deficit To catch up, its politics must unleash the many talents of its civil society”. The Wall Street Journal. 8 May 2012.
11. Azərbaycan multikulturalizminin banisi. İyul 17, 2019. <http://shura.ict.az/az/news/1223>
12. “Demokratik cəmiyyətdə dinin və əqidənin rolu: terrorizm və ekstremizmə qarşı mübarizə yollarının araşdırılması” mövzusunda beynəlxalq konfransın açılış mərasimində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin nitqi - 10 oktyabr 2002-ci il. <https://lib.aliyev-heritage.org/az/2235788.html>

Ilgar Hasrat Huseynov,
D.Sc. (Culture), Professor,
Baku Business University,
E-mail: ilqar.huseynov.65@inbox.ru
© I.H. Huseynov, 2023

PERIOD OF HEYDAR ALIYEV IN THE MULTICULTURALISM POLICY IN AZERBAIJAN

ABSTRACT

Multiculturalism is primarily related to the interaction and enrichment of national cultures, recognition of moral values and norms. When Heydar Aliyev was in power, he had a tolerant attitude to all people, regardless of their religion, language, or race, and this attitude became one of the fundamental elements of our state and the philosophy of Azerbaijanism. The flourishing of multiculturalism in our country is directly related to the name of Great Leader Heydar Aliyev. The Great Leader Heydar Aliyev believed that race, religion, nationality, and material wealth could never lead to the superiority of one person over another. The National leader paid special attention to the development of Azerbaijani culture, as a result of this development, the model of “Azerbaijani multiculturalism” was formed in the modern stage of our civilization. The “Azerbaijani multiculturalism” model is already actively used in foreign countries. This model includes various ethno-cultural traditions such as, household, religion, ethics, aesthetics, etc. It is characterized by uniting national value system. At present, the “Azerbaijani multiculturalism” model has become an effective tool for maintaining stability and peace in the region and eliminating conflicts related to it on a global scale. The Great Leader rendered invaluable services in the formation and development of the “Azerbaijani multiculturalism” model. Heydar Aliyev maintained his loyalty to his nation and religion while working in high positions during the years of Soviet rule, and attached great importance to multicultural values.

Keywords: culture, multiculturalism policy, multiculturalism in Azerbaijan, the idea of tolerance.

*Гусейнов Ильгар Хасрат оглы,
доктор культурологии, профессор,
Бакинский Университет Бизнеса,
E-mail: ilqar.huseynov.65@inbox.ru
© Гусейнов И.Х., 2023*

ПЕРИОД ГЕЙДАРА АЛИЕВА В ПОЛИТИКЕ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

РЕЗЮМЕ

Мультикультурализм прежде всего связан с взаимодействием и обогащением национальных культур, признанием нравственных ценностей и норм. Когда Гейдар Алиев был у власти, он толерантно относился ко всем людям, независимо от их религии, языка и расы, и это отношение стало одним из основополагающих элементов нашего государства и философии азербайджанства. Расцвет мультикультурализма в нашей стране напрямую связан с именем Великого Лидера Гейдара Алиева. Великий Вождь считал, что раса, религия, национальность и материальный достаток никогда не могут привести к превосходству одного человека над другим. Общенациональный Лидер уделял особое внимание развитию азербайджанской культуры, в результате этого развития на современном этапе нашей культуры сформировалась модель “азербайджанского мультикультурализма”. Модель “азербайджанский мультикультурализм” уже активно используется в зарубежных странах. Эта модель включает в себя различные этнокультурные традиции - бытовые, религиозные, этико-эстетические и др. Для него характерна объединяющая национальная система ценностей. В настоящее время модель “азербайджанский мультикультурализм” стала действенным инструментом поддержания стабильности и мира в регионе и устранения связанных с этим конфликтов в глобальном масштабе. Великий Лидер оказал неоценимые услуги в формировании и развитии модели “азербайджанский мультикультурализм”. Гейдар Алиев сохранял верность своему народу и религии, занимая высокие посты в годы советской власти, и придавал большое значение мультикультурным ценностям.

Ключевые слова: культура, политика мультикультурализма, мультикультурализм в Азербайджане, идея толерантности.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
26.12.2022
Təkrar işləməyə göndərilmişdir:
05.01.2022
Çapa qəbul olunmuşdur: 10.01.2023

Дата поступления статьи в редакцию: 26.12.2022
Отправлено на повторную обработку: 05.01.2022
Принято к печати: 10.01.2023

The date of the admission of the article to the editorial office: 26.12.2022
Send for reprocessing: 05.01.2022
Accepted for publication: 10.01.2023